

KUTATÁSOK A TÁRSADALMI BEILLESZKEDÉSI
ZAVAROK KÖRÉBŐL

ELŐSZÓ

A Kriminológiai Társaság tudományos üléseinek közzétett anyagaiból jól látható a Társaság azon törekvése, hogy a deviáns jelenségek, és ezen belül a bűnözés kérdéskörének vizsgálatát ne korlátozza csupán a büntetőjogi szemléletű megközelítésre, hanem más tudományterületek eredményeit is közkinccsá téve az összes érintett szakembercsoport együttgondolkodását ösztönözze.

E törekvés jegyében rendezte a Társaság 1990. február 13-i tudományos ülését is, amelynek két referátumát Miltényi Károly és Tóth Tihamér tartotta.

Miltényi Károly bevezető előadásában a beilleszkedési zavarok egyes típusainál azt a problémát járta körül, hogy a deviáns jelenségek mennyiben függenek össze a társadalmi mozgásfolyamatokkal. A társadalmi beilleszkedési zavarok jelenléte a társadalom peremére szorult, a társadalmi hátrányokat halmozó, alacsony képzettségű, fizikai munkát végző rétegekben a legintenzívebb. A társadalmi struktúra egyes pontjain halmozódó deviáns jelenségek egyértelműen történelmi, kulturális gyökerű, mélyen meghúzódnó társadalmi bajokra utalnak. Ezek a területek konkrétan is kijelölik a tevékenység irányát: a marginalizálódott csoportok leszakadásának okaira, azokra az egyenlőtlenségekre kell reagálni, amelyek az elszegényedést, a depriválódást, az átlagtól való egyre gyorsabb és egyre nagyobb mértékű leszakadást okozzák.

A tudományos ülés másik előadását Tóth Tihamér tartotta "A bűnözés áldozatainak társadalmi rétegenkénti előfordulása" címmel. Az előadás sürgető igénnyel veti fel, hogy a kriminológia is tulajdonítson nagyobb szerepet a bűncselekmény sértettjének. Az eddig sajnálatos módon elhanyagolt kutatási terület vizsgálatának szükségessége nyilvánvaló, hiszen a sértett szerepének, esetleges közrehatásának vizsgálata nélkül nem tárhatók fel teljességükben azok az okok és körülmények, amelyek a bűncselekmény elkövetésé-

hez vezettek. A viktimológia, mint a bűncselekmény sértettjével foglalkozó bűnügyi ismeretrendszer, nagy segítségére lehet a kriminológiának a bűnözés okainak és a megelőzés lehetőségeinek feltárásában.

A Szerkesztő

Dr. Vavró István /osztályvezető, Igazságügyi
Minisztérium/

M e g n y i t ó

Tisztelt Kriminológiai Társaság,
Tisztelt Tudományos Ülés!

Mindazok előtt, akik a Kriminológiai Társaság munkájában részt vesznek vagy azt ismerik, ismert az is, hogy a Társaság rendezvényein a bűnözés problémáinak megtárgyalása sokféle megközelítés alapján történik. Ismerve a jogi szabályozás és a társadalmi mozgások kölcsönhatását, a Kriminológiai Társaság rendezvényein az előadók mindig arra törekedtek, hogy mondanivalójukat ne korlátozzák csupán büntetőjogi nézőpontú megközelítésre. Ezzel magyarázható, hogy ezeken az üléseken a maga tudományterületéről merítve ismereteket, mindenki arra törekedett, hogy a rendelkezésére álló információkat más területek szakembereivel megossza. Mindazok, akik áttekinthetik a Kriminológiai Közleményeket, meggyőződhetnek arról, hogy ez a többszemponú közelítés milyen új ismeretek szerzését biztosította, és meggyőződésem, hogy a tudomány eredményei iránt fogékony kodifikáció ezekből a forrásokból bőszéggel meríthet. Hogy ezt mennyiben tette eddig, és mennyiben teszi majd a jövőben is, ez már egészen más kérdés.

A mai tudományos ülésen tovább kívánunk haladni ezen az úton, és a Társaság olyan új információkkal ismerkedhet meg, melyek részben a kriminológia kevésbé ismert területeiről származnak, részben a társadalomtudományok más ágainak eredményeit ismertetik meg a hallgatósággal.

Ismeretes, hogy a bűnözés nem az egyetlen társadalmi probléma, melyet negatív jelenségként érzékel és értékel a társadalom, bár kétségkívül a legsúlyosabbak közül való. A társadalom vizsgálatával foglalkozó más tudományágak, így a demográfia és az egészségügyi statisztika eredményei meggyőznek minket arról, hogy a nemkívánatos

jelenségek előfordulása éppúgy jellegzetes társadalmi különbségeket mutat, mint a bűnözésé. Így megtudhatjuk, hogy a halálozási gyakoriság, bizonyos, elsősorban mentális betegségek előfordulása, a hazánkban sajnálatosan magas öngyilkossági gyakoriság és az alkoholizmus ugyanúgy kor- és rétegspecifikus ismérvekkel rendelkezik, mint a bűnözés.

A bűnözés kevésbé ismert, ám meggyőződésem szerint az elkövetői oldallal azonos jelentőségű oldala a sértettek köre. A viktimológiai kutatások sajnálatos módon még mindig nem foglalják el azt a helyet, mely jelentőségük alapján megilletné őket, ezért eredményeik különös érdeklődésre tarthatnak számot. Mai előadásában Miltényi Károly a bűnözéssel rokon, vagy egyéb módon nemkívánatos jelenségekről, míg Tóth Tihamér a viktimológia újabb kutatási eredményeiről ad áttekintést.

Dr. Miltényi Károly /főosztályvezető-helyettes,
Központi Statisztikai Hivatal/

A TÁRSADALMI BEILLESZKEDÉSI ZAVAROK

KULTURÁLIS HÁTTERE

Ez a tanulmány a társadalmi beilleszkedési zavarok közül - az érintett kutatási irány által elfogadott programnak megfelelően - a bűnözés, az öngyilkosság, az alkoholizmus és a nem organikus mentális betegségek /elsősorban a neurózisok/ témakörével foglalkozik. A címben megjelölt kulturális háttér fogalma az iskolai végzettségen kívül magában foglalja a foglalkozási-társadalmi rétegződést, továbbá az életmód számos olyan mozzanatát, melyekről empirikus adatok rendelkezésre állnak. Ezek közül felhasználtam egyrészt a folyamatos statisztikák és a lakossági felvételek adatait, másrészt az említett kutatási irány keretében lebonyolított vizsgálatok eredményeit. Véleményem szerint különösen fontosak azok az adatok, amelyek összhangban vannak egymással, egymást kölcsönösen erősítik annak ellenére, hogy egymástól független módszerek és gyakran nagyon különböző elméleti előfeltevések alapján végrehajtott vizsgálatok eredményei. Ez ugyanis azt jelzi, hogy egymással összhangban levő jellegzetes vonásaik nem az előzetes feltevések mesterséges és erőszakolt produktumai és nem is az esetleges - a kutató által talán észre sem vett - módszertani torzítás vagy a szelektált mintavétel eredményei.

A társadalmi beilleszkedési zavarok tágabb értelemben vett kulturális háttérének megvilágítását azért is szükségesnek tartom, mert e tekintetben a közvéleményben, sőt a szakemberek között is elég elterjedtek a megalapozatlan hiedelmek. A tömegkommunikáció által ismertetett egyes feltűnő esetek nyomán például elterjedt az a nézet, hogy a bűnözők ravaszak, elszántak, az átlagosnál intelligensebbek. Néhány neves művész,